

70. Ὁξος

Ἄμα γύρ' οὐ ἥλιους κὶ δώϊς ξύδ', θὰ χαλάσ' τοῦ ξύδ' Βρ.

71. Ὄρνις

1) Ἄμα γιννήσ' ἡ κόττα μικρὸ αὐγὸ, εἶνι κακό. Ββ.

2) Τ' αὐγὸ, π' θὰ γιννήσ' ἡ κόττα, χουρὶς κρόκου, εἶνι πουλὶ κακὸ γιὰ τοῦ σπὶτ'. Μ.

(Πρβλ. ὅμοιον ἐν Σοποτῶν Καλαβρυτῶν (Λαογρ. τ. Η' σ. 216 ἀρ. 2).

3) Ὄταν τ' αὐγὸ τ'ς Πασκαλιᾶς δὲν ἔχ' λάκκου, οὐ νοικουκίρ'ς θὰ βγάλ' πουλλὰ χρήματα. Ὄσου μικρότιρους οὐ λάκκους, τόσου πλισσότιρα χρήματα θὰ βγάλ'. Μ. Οἱ Βλάχ' δὲν τρῶν κόκκιν' αὐγὰ τ'μ πρώτ' τ'ς Πασκαλιᾶς γιὰ νὰ πάη καλὰ τοῦ βιό τ'ς Μ.

4) Ὄταν λαλήσ' ἡ κόττα, τ' ζ'γιάζουν κὶ ἅμα εἶνι μουνῆς λίτρις, δὲν εἶνι τίπουτις, ἅμα εἶνι ζ'γῆς, κάποιους θὰ πιθάν'. Μ.

Εἰς Μπ. Σλ. «τοῦ μουνὸ βάρους εἶνι καλό, τοῦ ζ'γὸ, εἶνι κακὸ κὶ τ' σφάζουν, γιὰ νὰ προυλάβουν του κακό».

5) Ἄμα παῖζ' ἡ κόττα, θὰ κάμ' χ'μῶνας, ἅμα νίβιτι στοῦ πρόσουπου, θὰ βρέξ'.

6) Ὄταν κριμάη φτιρὰ ἡ κόττα, ἢ θὰ λάβ'ν γράμμα ἢ χαμπέργια θ' ἀκούσουν Πσ.

Ὄταν τ'ς κόττας τ'ς κρέμιτι ἓνα φτιρό, θᾶχουμι γράμμα. Βτ. Ρτ.

Πρβλ. παραλλαγὴν ἀδήλου ἑπειρωτικοῦ τόπου, καθ' ἣν τοῦτο προδηλοῖ θάνατον (Ἑπειρωτ. Χρονικά, ἔτ. Δ' σ. 165).

7) Ὄταν ἡ κόττα ξιφουρτουθῆ' στοῦ σπὶτ', εἶνι κακό. Ἄμ.

Ἄμα τ'νάζιτι,² ἢ κακὸ ἢ ἀρρώστεια στοῦ σπὶτ. Κ.

Ἄμα στὰ φτιρὰ τ'ς τ'ν ὥρα π' τὰ τ'νάζ' ἔχ' κουρνιαχτό, εἶνι ἀρρώστεια. Μ.

8) Ἄμα ἡ κόττα τ'νάζ' στοῦ σπὶτ' τὰ φτιρὰ τ'ς, θᾶρθ' ξένους. Ββ. ἔρχιτι φίλους στοῦ σπὶτ'. Μ. Σπ. Τ. ἔρχιτι κάποιους στινὸς μ'σαφίρς, ὅταν ξιφτουρουγιάζιτι³ ἡ κόττα Μπ. κάποιους ταξιδιωτ'ς θάρθ'. Πτ. μ'σαφίρ'ς Σλ. ὅταν τ'νάζιτι τ'ς τ'μ πόρτα, θάρθ' μσαφίρ'ς. Ρτ. ὅταν μέσα στοῦ σπὶτ' ξιφουρτώνιτι, θάρθ' φιλινάδα Γμ. θὰ λάβουμι γράμμα Κ.

9) Τ' ἀστάμ' τ'ς κόττας ἅμα ἔχ' μνήμα, δείχν' θάνατου, ἅμα ἔχ' σκουτιάδ', πόλιμου. Ἄν. ἅμα ἔχ' κουκκ'νάδια, εἶνι δυστύχημα, ἅμα ἔχ'

¹) Σιφουρτεῶνουμι=τινάσσομαι, τινάσσω τὰ πτερά μου.

²) Τινάζουμι=τινάσσω τὰ πτερά μου.

³) Σιφτουρουγιάζουμι=ἀπλώνω πρὸς τὰ κάτω καὶ πλάγια τὰ πτερά μου.

πουλλές τρύπες, κακό. Πγ. Ἐάν τ' ἀστάμ' τ'ς κόττας εἶνι γιρτό (=γερτό), δείχν' θάνατον. Πν. ἄμα ἔχ' κουκκ'νάδια, πόλιμον. Πν.

Ἡ γκαστρομέν' ἢ γ'ναῖκα, γιά νά μάθ' ἄν θά κᾶν' πιδί ἢ κουπέλλα, βάζ' στ' φουτιὰ τ' ἀστάμ' ἀπού μιὰ κόττα κι' ἄν κλείσ', θά γιννήσ' πιδί, ἄμ' ἀνοίξ', θά γίν' κουπέλλα. Κ. Πλ. Εἰς Μ. λέγεται «διχάλα» εἰς Σπ. γίνεται οὕτω πάλιν ἡ μαντικὴ ἐνέργεια, λέγεται δὲ τὸ στήθος «διχαλουτὸ κόκκαλου» «στηθάμ'». Πρβλ. ὅμοια ἐν Σοποτῶ Καλαβρύτων (Λαογρ. τ. Γ' σ. 684, τ. Η' σ. 216 ἔξ.)

10) Ἄμα λαλήσ' στοῦ σπίτ' ἡ κόττα, κάποιους ἀπού μέσα θά πιθάν' Πτ. Αν. Σπ. εἶνι γρουσουζικου. Πρ. οἱ γ'ναῖκες τ'ν καταριῶνται: «στοῦ κιφάλ' σ' νά φταῖξ'». Πτ. ἄμα λαλήσ' ὁποιαδήπουτι ὦρα. Φ.

Γιά νά προυλάβουν τοῦ κακὸ σφάζουν τ'γ κόττα Πγ. Πτ. Πλσ. Ρτ. Φ. Χ. Εἰς Πν. ἄμα λαλάη, εἶνι ζημιὰ στοῦ σπίτ'.

Εἰς Ββ. ἄμα λαλήσ' σὺν πέτους (=πετεινός) (ὅμοίως καὶ Σ.), εἶνι κακό, εἰς Σ. θάνατους. Εἰς Γμ. ἄμα λαλήη σὺν πιτ'νός, εἶνι κακό ἢ λέν: «κάποιους ἀπ' τοῦ σπίτ' θά πιθάν'».

Εἰς Φ. παίρουν τ'γ κόττα π' λάλ'σι, τ' σφάζουν κὶ πααίνουν τ' ἀστάμ' σὶ γ'ναῖκα π' ξέρ' ἀπ' αὐτιά.

Εἰς Γρ. ἄμα κακαρίσ' ἡ κόττα, τ'ς κόβουν τοῦ κιφάλ' γιά νά μὴ πάθουν κακό.

Ἄμα λαλήσ' ἡ κόττα κι' οὐ ἥλιους ἔχ' γείρ', εἶνι μιγάλου κακὸ στοῦ σπίτ' Βρ.

Ἄμα λαλάη κατ' τ' Δύσ', κακὸ γιά τοῦ σπίτ'. Πλ.

Ἄμα λαλήη ἡ κόττα κ'τάζοντας σ'τ'ν ἀνατολίη, εἶνι καλό, κ'τάζοντας κατ' Δύσ', κακό. Βτ.

Πρβ. Ὅμοιον ἐν Γκιουμουλτζίνη (Λαογρ. τ. Β' σ. 412) καὶ παραλλαγήν τούτου τὸ αἰτωλικόν, καθ' ὃ «ἄμα λαλήσ' ἡ κόττα ἀνάτιλμα ἡλιοῦ, θά πιθάν' κάποιους συγγινης' κι' ἄμα λαλήσ' βασίλιμα ἡλιοῦ, θά πιθάν' κάποιους ἀπού μέσ' ἀπ' τοῦ σπίτ'» (Λαογρ. τ. Δ' σ. 417).

Περὶ τῆς σημασίας τῆς θέσεως καὶ τῆς προβλέψεως τῆς ὄρνιθος ὡς καὶ παντὸς ἄλλου μαντικοῦ μέσου πρὸς ἀνατολὰς βλ. λ. Ἄνατολή. Ἡ Δύσις κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐθεωρεῖτο κακὸν σημεῖον (Δίων ὁ Κάσιος 37,25). Βλ. περὶ τῶν σημείων Ἄνατολῆς καὶ Δύσεως ἐν Σταγειρίτου ἐνθ' ἀν. σ. 188.

Ὁ ἄρρην ἢ ὁ θήλυς ὄρνις, μαντικὸν ἠπειρωτικὸν σημεῖον ὃ μὲν τοῦ καιροῦ καὶ τοῦ κακοῦ (βλ. λ. πετεινός), ἢ δὲ τοῦ κακοῦ, τοῦ θανάτου, τοῦ καιροῦ, τῆς ἀσθενείας, τῆς λήψεως ἐπιστολῆς, τῆς ἐλεύσεως φίλου ἢ ξένου ἢ τοξειδιώτου, τοῦ πολέμου καὶ τῆς γεννήσεως ἄρρενος ἢ θήλεος, ἦτο καὶ παρ' ἀρχαίοις στενωῶς συνδεδεμένος μετὰ τῆς μαντικῆς, ὡς τοῦτο συνάγεται καὶ ἐκ τῆς ἐτέρας μαντικῆς σημασίας, ἣν ἡ λέξις αὕτη εἶχε παρὰ τοῖς ἀρχαίοις (Αἰσχ. Ἐπτ. ἐπὶ Θήβας, 597—Κύριπ. Ἱρακλεῖδαι, 730—Πλάτ. Φίλιβος, 67c—Πλουτ. Κάμιλλος, 32) καὶ ἐκ τοῦ ὑπὸ τοῦ Πολίτου δημοσιευθέντος Νομοκάνονος (βλ. λ. Μάρτης) τῆς Μονῆς Ἰβήρων, ὅστις ἐν φύλλῳ 98α λέγει: «ἢ ὁ κόραξ ἢ ἄλλον κάποιον πουλίον λέγουσιν πῶς ὡσάν λαλήση ἔρχεται θάνατος εἰς ἄνθρωπον».

Περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ σημασίας τῆς διὰ τοῦ στήθους τῆς ὄρνιθος μαντείας βλ. λ. νεφρόν.

72. Οὓζον

Ὄταν χ'θῆ οὓζον, εἶνι κακὸ Βτ. Βρ. Ββ.

Ἄμα σκουπέβ'ς νὰ πᾶς ταξίδ' κὶ χ'θῆ οὓζον, εἶνι κακὸ μάντιμα γιὰ τοῦ ταξίδ' σ' Σ.

Ἄμα στοῦ τραπέζ' χ'θῆ οὓζον, εἶνι καλό, χαερλίτ'κου (=χαϊρλίτικο, εὐοίωνον) Σμ.

73. Οὓς

1) Ὄταν χ'τιάη τ' αὐτί σ' Πσ. ἢ λαλάη Γμ. I. Μ. Πν. Ββ. ἢ σιουρίζ' Σ. ΠΑ.

α) Κάποιους μιλάει γιὰ σένα Πσ.

β) Θὰ πιθάν'ς Ββ. Γιὰ νὰ προυλάβ'ς δὲ τοῦ κακό, χ'τ'πᾶς τ' αὐτί σ' τρεῖς φουρῆς κὶ λές:

*Ξένους, ξένους κὶ ἀλαογινὸς
κὶ π'θινὰ νὰ μὴν ἀκουστῆ.*

γ) Ἄλλ' τῶχουν σὶ καλό, ἄλλ' σὶ κακό. I. ΠΑ. Μλ. Αρ.

δ) Κάποιου χαμπέρ θὰ μάθ'ς Πν., κακὸ ἢ καλό, ὅπως τοῦ σινιρίζισι¹ Μ.

Παραλλαγή τῆς τελευταίας περιπτώσεως εἶναι τὸ τῆς Γκιουμουτζίνας, κατὰ τὸ ὁποῖον μάλιστα ἐκεῖνος, οὗ συρίζει τὸ οὓς, ἐρωτᾷ ἄλλον παρακείμενον «ποιὸ αὐτί μ' σφυρίζ;» Ἐὰν τὸ ἐπιτύχη, λέγουν «Μαζὶ θὰ τὸ μάθουμι» (Λαογρ. τ. Β' 143). Ὅμοιον ἀκριβῶς πρὸς τοῦτο ἐθίζεται καὶ ἐν Ἑπειρῷ, ἐν Μελισουργοῖς, Ἄρτη, Βουλγαρελίῳ, Σαγιαδά, Γοργομύλῳ, καὶ ἀλλαχοῦ.

ε) Κάποιον ξένον θὰ ἰδῆς νάρθ' Μλ.

στ) εἶνι κακὸ Γμ.

2) Ὄταν σιουρίζ' (εἰς Σπ. λαλάη) τ' αὐτί τοῦ ζέρβιου, εἶνι καλό, ὅταν τοῦ δέξιου, κακό. Αμ.

Εἰς Σκούπαν μαντεύονται διὰ τῶν ὄτιον ἀντιστρόφως.

Εἰς Ββ. «λένε κακὰ λόγια, ὅταν λ'λῆ τ' ἀριστιρό, καλὰ, ὅταν τοῦ δέξιου».

3) Ὄταν λαλῆ τ' αὐτί τοῦ δέξιου, θὰ λάβουμι γράμμα ἢ θὰ μάθουμι χαμπέρ' Γμ.

74. Ὀφθαλμός.

1) Ὄταν παίζ' (Πν. Φ. Πρ. ἢ δέξ' Β. Βρ. ΠΑ) ὅποιου μέτ' σ'

¹) Συνερίζομαι=ἔχω ὀρίσει δι' ἑμαυτόν.

- α) θὰ πάθ'ς στοὺ σπὶτ' σ' ζημία Πν. Βρ.
 β) εἶνι κακὸ ΠΑ. Φ.
 γ) κάποιους θὰ πιθάν' Πρ.
 δ) κάποιον θὰ ἰδῆς Β.
 ε) θάρθ' μ'σαφίρ'ς φίλους ἢ συγγινῆς Μπ.
 2) Ὄταν δέρ' Αμ. ἢ σ' χι'πάη Γ'β. ἢ παίτ' Μ. τοῦ δέξιου τοῦ μάτ'
 α) εἶνι κακὸ Αμ. Γβ.
 β) θὰ μάθ'ς καλὸ χαμπέρ' Σπ.
 γ) θὰ ἰδῆς καλὸν φίλον Μ.
 3) Ἄμα τοῦ ζέροβιου τοῦ μάτ'
 α) εἶνι καλὸ Αμ. Γβ.
 β) θὰ μάθ'ς κακὸ χαμπέρ' Σπ.

Παραλλαγὰι τῶν δύο τελευταίων περιπτώσεων ἐν Γκουμουλτζίνα (Λαογρ. Β, 413), ἐνθα ἑκάτερος τῶν ὀφθαλμῶν ἔχει προηγουμένως ὀρισθῆ ὑφ' ἑκάστου τί πρόκειται νὰ τῷ προδηλοῖ, ὡς τοῦτο συμβαίνει καὶ εἰς πολλὰ χωρία τῶν Τζουμέρκων. Ὅθεν ἡ παροιμιώδης φράσις: «τῶχω (δηλ. τὸ δεξιὸ μάτ') γιὰ καλὸ ἢ γιὰ κακὸ». Φαίνεται δέ, ὅτι καὶ εἰς τοὺς ἀρχαίους τὸ αὐτὸ συνέβαινε, ὡς εἰκάζομεν ἐκ τοῦ 3 εἰδυλλ. τοῦ Θεοκρ. στ. 37-8:

*Ἄλλεται ὀφθαλμός μεν ὁ δεξιός· ἤρά γ' ἰδησῶ
 αὐτῶν; ἀσεῦμαι ποτὶ τὰν ποτὶ πίτυν ὄδ' ἀποκλιθεῖς.*

75. Ὄφεις.

A. 1) Ἄμα βρῆς φίδ' στοὺ δρόμου, κακὸ συναπάντημα Αμ. Μ. Πα. Διὰ τὸ Πα. τὸ κακὸν θὰ ἀναφέρεται μόνον εἰς τὴν ὅλην ἐργασίαν τῆς ἡμέρας.

2) Ἄμα ἀπὸ βραδὶς βροῦμι στοὺ δρόμου φίδ', εἶν' οὐχτροὸς Βτ. Γμ.

3) Ἄμα τοῦ δείλ'νὸ βρῆς φίδ', κακὸ Βρ. Εἰς Ακ. ἅμα εἶνι δυὸ φίδια.

4) Ἄμα στοὺ δρόμου βροῦν φίδ' κάτ' τ' δύσ' κὶ δὲν τοῦ σκουτώσου κὶ πάρ' τοὺν ἀνήφουρου, κάποιου κακὸ θὰ τ'ς γίν'. Ὄταν πάρ' τοῦγ κατήφουρου, εἶνι κακὸ γιὰ τοὺν οὐχτρό τ'ς Πσ.

5) Ἄμα σ' κόψ' τοῦ φίδ' τοῦ δρόμου σ', εἶνι κακὸ. Πγ.

Πρβλ. παραλλαγὰς Παπάγκου ἐν Λαογρ. τ. Η' σ 219 ἀρ. 18.

6) Ἄμα ἰδῆς στοὺ δρόμου σ' δυὸ φίδια νὰ τρώγουντι, τότε οἱ οὐχτροὶ σ' θὰ σὶ δείρουν Κ.

B. 1) Ὄταν στοὺ δρόμου σκουτώσουμι φίδ', τοῦ ταξίδ' μας θὰ πάη καλά, ἅμα ὄχ', δὲ θὰ πάη καλά. Πλς.

2) Ἄμα βροῦμι φίδ' τοῦ προῦτί, εἶνι φίλους ἢ καλὸ Γμ.

Τοῦ ἴδιου, ὅταν ξικ'νᾶς (=ξεκινᾶς) Μ.

Καλό, ἅμα τοῦ βρῆς στοὺ δρόμου Πλ. Πσ. Ρτ.

Εὐτυχία, ὅταν εἶνι κὶ φαίνεται στοὺ σπὶτ' Πλ.

Θάρθ' στινὸς φίλους ἢ συγγινῆς Μπ.

Εἶνι φτχλὸ (=εὐτυχιό.—ία) Ρτ.

3) Ἄμα εἶνι μπρουστά σ' δυὸ φίδια κλουργιασμένα (=κουλλουριασμένα) κὶ τὰ σκουτώϊς, τοῦ κακὸ π' θὰ πάθ'ς γίνιτι λιγώτιρου. Ἄμα δὲν μπρουφταῖς, θὰ σ' γίν' κακὸ μιγάλου. Ὅταν τὰ φίδια δὲν εἶνι κ'λουργιασμένα κὶ τὰ ἰδοῦν χουρὶς γὰ τὰ σκουτώσουν, εἶνι κακό, ἄμα τὰ σκουτώσουν, εἶνι καλὸ Πλ.

Παραλλαγὰς εἰς τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα περὶ τοῦ καλοῦ ἢ κακοῦ οἴωνοῦ τοῦ ὄφεως ὡς καὶ τῆς ὄφελείας ἢ μὴ ἐκ τῆς θανατώσεως τοῦ ἢ μὴ ἔχομεν ἐν Κυνουρίᾳ (Λαογ. τ. Γ' σ. 477) καὶ Αἰτωλίᾳ (αὐτ. τ. Δ' σ. 417).

Εἰς τὰς ἠπειρωτικὰς μαντεῖας ὁ ὄφις ἀποτελεῖ καὶ ἀπαίσιον τοῖς ἀνθρώποις οἰωνόν, ἀλλὰ καὶ προάγγελον εὐαγγελίων. Ἡ διττὴ αὕτη ὑπόστασις καὶ ἐπίδρασις τοῦ ὄφεως ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους ἐξηγουμένη ἐκ τοῦ τόπου καὶ χρόνου ἐμφανίσεώς του δὲν ἦτο ἄγνωστος καὶ ἀπαράδεκτος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. Ὡν ἱερὸν ζῷον (Σχολ. Λουκ. Φάλ. III, 189—Ἡσύχιος, Σουίδας ἐν λ. Κρίσαμις—Φωτίου Λεξ. 179,10—Ζηνοβ. 364—II. Καββαδία Προϊστορικὴ Ἀρχαιολογία, ἐν Ἀθήναις, 1910, σ.712, 720, 742 κλπ.) ἐκέκτητο καὶ τὴν δύναμιν τοῦ ἱατροῦ (Αἴλιαν. Ζ. ἱστορ. Α' 4) καὶ τὴν ἰσχὺν τοῦ προστάτου τῆς πόλεως ἢ καὶ τοῦ οἴκου. Ἡ ἐμφάνισις τοῦ ὄφεως εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηναίων ἦτο σημεῖον προστασίας αὐτῶν καὶ εὐτυχίας (Ἡροδότ. 8, 41), ἢ δὲ ἐξαφάνισις τούτου κακὸν σημεῖον (Πλουτ. Θεμιστοκλ. 1). Γνωστὸς ὁ παρ' ἀρχαίοις «οἰκουρὸς ὄφις» (Ἀριστοφ. Σφήκες 970—Λυσιστράτη 759), ὅστις ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν προστάτην τοῦ ἠπειρωτικοῦ οἴκου ἐμφανιζόμενον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν καὶ ἀπολαύοντα τιμῆς παρὰ τῆς οἰκογενείας. Ἡ ἀπαισία μορφή εἰς τὸν ὄφιν ἀποδίδεται πρὸ παντὸς ἐν Ἠλείῳ, ὅταν οὗτος βαδίξῃ, ὅποτε λόγῳ τοῦ ἰδιαιτέρου «προσέρποντος» βαδίσματός του προκαλεῖ τὸν φόβον ὡς καὶ τὴν πρόγνωσιν κακῶν γεγονότων (Ὀμήρ. Χ, 93—Σοφοκλ. Αἴας 226, «φοβοῦμαι τὸ προσέρπον»—Virg. Aen. 2,204 καὶ 472).

76. Πυρασκευή

Βλ. λ. Κόλλυθα, Ὀρνξ.

Περὶ τῆς μαντικῆς δυνάμεως τῶν ἡμερῶν βλ. τὰ λεγόμενα ἐν λ. Τρίτη. Ὁ Ἡσίοδος λέγει: «ἄλλοτε μητριῆ πέλει ἡμέρη, ἄλλοτε μήτηρ», ὠνομάζοντο δὲ αἱ κακαὶ ἡμέραι «ἀνέξοδοι» ἢ «ἀνεκδήμητοι».

77. Πασκαλιά¹

Παίρουν τ' ἀνύπαντρα πιδιά τ'μ Πασκαλιά, τ'ν ἀνιθάζουν στοῖν δείχτ' ἰδῶ στοῦ δέξιου χέρ' κὶ τ'ς λέν: «Πέτα, πέτα, πασκαλιά...» κὶ βάζουν μὴ τοῦ νοῦ τ'ς ἕνα κουρίτσ' ἢ πιδιὶ ἀνύπαντρον. Ἄν ἡ πασκαλιὰ πιτάξ' σ' ἰκείνου τοῦ μέρους, τότε λέν πὼς αὐτὸς ἢ αὐτὴν εἶν' οὐ σύζυγός τ'ς. Ἄμα δὲν τὸν πιτύχ', κάνουν τοῦ ἴδιου τρεῖς φουρές. Γμ.

78. Πέρδιξ

Ἄμα βρῆς πέρδικα στοῦ δρόμου σ' νὰ πιρπατάῃ, εἶνι καλὸ Πγ.

¹) =μικρὸν κολεόπτερον ἔντομον.

79. Πετεινὸς

- 1) Ἄμα στοῦ σπῖτ' ξιφουρτώνιτι κόκουρας, θὰ νάρθ' φίλους. Γμ.
- 2) Ὄταν ἔχουμι καλόγ κιρὸ κι λαλᾶν ἀπουβραδὶς κουκόρια (πέτος ἢ πέτους εἰς Ββ καὶ Ρμ.), οὐ κιρὸς θὰ χαλάσ'. Γμ. Εἰς Ι. ὅταν κόκουρας λαλήσ' ἀπουβραδὶς, οὐ κιρὸς θ' ἀλλάξ'.
- 3) Ὄταν τ' νύχτα λαλᾶν κουκόρια, πιρνᾶν κλέφτις. Μ.
- 4) Ὄταν μι τ' δύσ' λαλήσ' κόκουρας, ἢ θὰ βρέξ' ἢ θὰ χιουνίσ'. Μ. ἢ θὰ γίν' μιγάλου κακὸ στοῦ χουργιό. ΠΑ.
- 5) Ὄταν οὐ κόκουρας λαλάη δυὸ ὄρις νύχτα, μιτρᾶν πόσις φουρὲς θὰ λαλήσ' κι' ἂν τῆς βροῦν μουνές, θάχουν καλόγ κιρὸ, ἂν εἶνι ζ'γές, θάνατους στοῦ σπῖτ' ἢ σὶ κανένα συγγινῆ ἢ κι' ἄλλου κακὸ. Μπ.
- Ἄμα τοῦ βράδ' οἱ πέτ' λαλήσουν ζ'γά, οὐ κιρὸς θὰ μείν' οὐ ἴδιους, ἄμα λαλήσουν μουνά, θ' ἀλλάξ'. Πγ.
- Τὸ ἀντίθετον μαντεύεται εἰς Πν. διὰ τῶν ἀρτίων καὶ περιττῶν.
- Ἄμα λαλήσ' κόκουρας ἀπουβραδὶς κι' εἶν' οἱ λαλιές ζ'γές, θὰ γίν' κακὸ, ἂν εἶνι μουνές, καλό. Ρτ.
- Σημ. Τοῦ λάλ'μα αὐτὸ μαντέβ' κι τοῦγ κιρὸ, ἄμα εἶνι καλός, θὰ γίν' κακός.

Πρὸγ. βλ. εἰς Ἡπειρ. Χρον. ἔτ. Δ' σ. 615 ἀδήλου ἠπειρωτ. τόπου.

Οὐ κιρὸς θ' ἀλλάξ' ἄμα τὰ κουκόρια λαλᾶν πρὶν ἔρθ' ἢ ὥρα τ'ς.

Πρὸβλ. Νέα Γεωπονικά, ἐν Ἀθήναις, ἔτ. Γ' (1908), σ. 422.

Περὶ τῆς μαντικῆς δυνάμεως τοῦ πετεινοῦ βλ. λ. Ὅρνις.

80. Πηγῆ

Εἶνι μιὰ βρύσ' στ' Χανόπ'λου¹ κι' ἀπ' αὐτὴ καταλαβαίνουμι ἂν θάχουμι ἀκρίβεια. Ἄμα βγάλ' πολὺ νιρὸ, θάχουμι ἀκρίβεια, ἄμα βγάλ' νιρὸ μαζὶ κι' ψάρια, θάχουμι πολὺ μιγάλ' ἀκρίβεια. Αμ.

Ἐχουμι μιὰ βρύσ' στοῦ χουριὸ ποῦ τ' λέμι Μαομάρα. Ἄμα βγαῖ' πολὺ νιρὸ τὸ καλουκαίρ', θάχουμι ἀκρίβεια Πν.

81. Ποντικὸς

Ὄταν κανένας πόντικας τρώη πράματα ποῦ δὲν τὰ πειράζι στοῦ σπῖτ', τότε λέν πὼς κάτ' κλέφτηκι στοῦ σπῖτ' ΠΑ.

Πρὸβλ. τὸ ῥωμαϊκὸν γεγονὸς, καθ' ὃ ποντικός τις διέφαγε τὸν εἰς τὸν ναὸν ἀνατεθειμένον χρυσόν, καθ' ἣν στιγμὴν ὁ Μάριος ἐτεκταίνετο στάσιν (Πλουτάρχ. Σύλλας). Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι ποντικὸς τρώγων ἄλας ἦτο κακὸν σημεῖον (Ἀθαν. Σταγειρίτου, ἐνθ' ἂν. σ. 196).

1) Εἶνε πλησίον τοῦ χωρίου Στραβίνα Φιλιππιάδος λιβάδιον, ἐνθα καὶ ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος πηγῆ, βλ. λ. Ὑδωρ.

82. Ποταμός

- 1) Ὄταν σκούζ' τοῦ ποτάμ', θάχουμι βρουχή. Σπ.
  - 2) Ἄμα βάζ' ἢ βουίζ' ἢ σκούζ' τοῦ ῥέμα, θὰ κάν' χ'μῶνας Ρτ.
  - 3) Ἄμα βουίζ' τοῦ πέλαγου, εἶνι χ'μῶνας Πλ.
- Πεβλ. Πατρinhήν μαντεῖαν (Λαογρ. τ. Β' σ. 706). Βλ. λ. Ὑδωρ.

83. Πούς

- 1) Ἄμα σὶ τρῶν οἱ ἀπαλάμις ἀπ' τὰ πουδάρια, θάχ'ς δρόμου Σπ.
  - 2 Ὄταν σὶ τρώη τοῦ πόδ', θὰ πάρ'ς δρόμου Ρμ. Φ. Ακ. Πν. Χ.
  - 3) Ἄμα σ' πιάνιτι ἢ ποῦλπι (=κνήμη) ἢ τὰ δάχτ'λα, κάποιους συγγινῆς θὰ πιθάν'. Μ.
- Σημ. Πρέπ' οὐ ἀνθρώπους, ὅταν παθαίν' αὐτό, νὰ βαδίζ'.
- Ὁμοίως ἐν Ββ. ἄμα σ' πιάνιτι τοῦ πόδ', γίνιτι θ'λειά.
- 4) Ὄταν πααίνουν νικρὸ σ' ν' ἱκκλησιὰ κὶ δοῦν τοῦ ἕνα τοῦ πόδ' τ' νᾶνι (=νὰ εἶναι) μακρύτερου ἀπ' τ' ἄλλου, θὰ πιθάν' κὶ ἄλλους ἀπ' τοῦ σπίτ' ἢ συγγινῆς. Αμ.
  - 5) Ὄταν μουδιάσ' τοῦ πόδ' τ' γυνικῶν (=γυναικῶν), θὰ γίν' κακὸ στοῦ σπίτ'. Γιὰ νὰ τοῦ διώξουν λέν:

Μούδιασι, ξιμούδιασι, σῶρι σ' ν' ἀγκαστρομέν'
πῶχ' ἀδειὰ κὶ κάθιτι κὶ ἀπλῶν' τὰ πουδάρια,
σταυρώνοντας τοῦ μουδιασμένου πουδάρ'. Αμ.

84. Πρόβατον

- 1) Ἄμα εἶνι χ'μῶνας κὶ τὰ πρόβατα δὲν ἀφίνουν καθόλ' χουρτάρ' κὶ δέγ κινουῦντι, θάχουμι κακουκιρία. Ἄμα τὰ πρόβατα βουσκᾶν κὶ διαλέν' τοῦ χουρτάρ', θάχουμι καλουκιρία Ββ.
- Ἄμα τὰ πρόβατα φ'σᾶν τ'ς μύτις, θὰ βρέξ' Γμ.
- Ὄταν τ'νάζουντι τὰ πρόβατα, θᾶνι κακὸς κερὸς. Μπ.
- Παραλλαγὰς Κυνουρίας βλ. Λαογρ. τ. Δ' σ. 738.
- 2) Ὄταν τ' νύχτα βουλιάζ' προυβατίνα, τότες ὄλ' λέν' ποὺς οὐ ἀφέντ'ς τ'ς προυβατίνας θὰ πιθάν'. Δλ.
  - 3) Ὄταν πιρᾶν πρόβατα κὶ σὺ σιαματήϊς νὰ τὰ μητηρήϊς, τότε τὰ πρόβατα θὰ λιγουστέψουν. Γι' αὐτὸ αὐτός, π' τάχ', δὲν θέλ' νὰ τ' μιτρᾶν τοῦ βιό τ' Σ.
  - 4) Ὄταν τὰ γ'δουπρόβατά σ' γκουντριουῦντι, οἱ οὐχτροί σ' σὶ τρῶν. Σπ.
  - 5) Ὄταν σφάϊζ'ς πρόβατου κὶ δῆς νὰ δαγκάσ' τ' γλῶσσά τ', σημαίν' πὼς κὶ ἄλλου θὰ σφάξῃς ἢ θὰ τοῦ σκουτώσουν. Βρ.

85. Πρωτομηνιὰ—Πρωτοχρονια

Βλ. λ. Ἄλας. Ἄνθρωπος, 1, 4, Ἄρκτος 2, Ἄρτος 4, Καιρός.

Περί τῆς χρήσεως τούτων εἰς μαντεῖας Ἑπειρωτικᾶς ὑπάρχουσι βυζαντιναὶ μαρ-

τυρίαι ἐκ νομοκανόνων, οἱ ὅποιοι προσπαθοῦσιν νὰ ἐκριζώσωσιν ἐκ τῆς ψυχῆς τῶν χριστιανῶν τοιαύτας εἰδωλολατρικὰς δοξασίας. Εἰς νομοκάνων (βλ. λ. Μάρτης) ἀναφέρεται (φ. 97 β) ὅτι «τὰς ἀρχιμηνίας παρατηροῦσιν» καὶ φ. 99 β «τὴν ἡμέραν τοῦ Μεγάλου Βασιλείου κάμνουσι κάποια ψωμῖα κλειστὰ καὶ τὰ βάλλουσιν εἰς τὰ κέρατα τῶν βόων αὐτῶν νὰ ἰδοῦσι, καρπίζουσιν οἱ καρποὶ τῶν χωραφίων αὐτῶν καὶ κάμνουσιν οἱ τάλανες ἑλληνισμὸν».

86. Πῦρ

1) Ἄμα ἢ φουτιὰ βγάξ' μιὰ μιγάλ' φλόγα, ψ'λή, γιὰ μιὰ στιγμῆ, εἶνι προμήνυμα ζημίας στὰ ζῆρά μας. Μ.

2) Τοῦ χ'μῶνα π' ἀνάβουν φουτιὰ στοῦ τζάκ' μι κούτσουρα, γλέπουν πουλλές φουρές ἢ φουτιὰ νὰ «κουβιντιάξ'» κὶ λέν πὼς κάποιους τ'ς ἀναφέρ', «τ'ς μιλιτάει». Αὐτοὶ π' κάθουντι στ' φουτιὰ ἀρχ'νᾶν νὰ λέν διάφουρα οὐνόματα κὶ σ' ἱκεῖνουν π' θὰ σταματήσ' τοῦ κουβέντιασμα τ'ς φουτιᾶς, ἱκεῖνους θὰ μιλιτάη τοῦ σπίτ'. Μλ. Ρ.

Πρβλ. ὁμοια ἐν Ῥεκούνη Γορτυνίας (Λαογρ. τ. Γ' σ. 347), ἐν Ἄργει (Λαογρ. τ. Δ' σ. 308), ἐν Λεμεσῷ Κύπρου (Λαογρ. τ. Δ' σ. 738).

3) Ὄταν συρίζ' ἢ φουτιὰ, κάποιους συγγινῆς ἢ φίλους μιλιτάει τοῦ σπίτ' Β6.

Ὄταν ἢ φουτιὰ φιφίξ', κάποιους θὰ λέη γιὰ τοῦ σπίτ' ἢ γιὰ κείνουν ποῦνι στ' φουτιὰ. Γι' αὐτὸ ν' ἀνακατεύουν. Πσ.

Ἄμα ἢ φουτιὰ βγάξ' φλόγισ, τότες κάποιους κακουκρέν' (=κακολογεῖ) Πγ.

Ἄμα στ' φουτιὰ σουρίζουν τὰ ξύλα, εἶνι γιὰ καλό. Ἄμ.

Ἄμα ἢ φουτιὰ βουίξ', κουβιντιάξ', γαργαρίζ', κάποιους ἀναφέρ' τοῦ σπίτ' Μ.

Ὁ Πολίτης (Λαογραφ. τ. Γ' σ. 346) ἀποδίδει γενικῶς εἰς τὴν Ἑπειρον μὴ ὀνομάζων τοὺς τόπους αὐτῆς τὰς δύο μαντείας: «ὁ σισμὸς δαδὸς ἢ δαυλοῦ εἶναι σημεῖον καταλαλιᾶς» καὶ «ὁ ῥοῖζος τῶν φλογῶν δεικνύει, ὅτι κάπου σὲ ἀναβάλλουν» λαμβάνων ταύτας ἐκ Ζωγραφ. Ἀγῶνος, τὴν μὲν πρώτην ἐκ σελ. 14, τὴν δὲ ἐκ σελ. 193 καὶ 198.

Ὅμοιαι μαντεῖαι εὑρηναὶ ἐν Τήνῳ (*Ad. Strausz, Die Bulgaren, σ. 282*), ἐν Ἄργολίδι (*Λ. Καραγιάννη, Δεισιδαιμονίας δοκίμιον, ἐν Σμύρνῃ, 1872, σ. 133*), ἐν Σύμῳ (*Ζωγράφ. Ἀγῶν, σ. 214*), ἐν Λιακκοβικίσις Μακεδονίας (*Γουσίον, Ἡ κατὰ τὸ Πάγγαιον χώρα, σ. 72*), ἐν Πλαγιᾷ Βονίτσης (Λαογρ. τ. Γ' σ. 346), ἐν Ἀργαλαστῇ, Λευκάδι καὶ Παλέρμφ Σικελίας (αὐτ. σ. 347), ἐν Γορτυνίᾳ (αὐτ. σ. 348).

4) Ἄμα γουργουρίζ' ἢ φουτιὰ, λέν ὅτ' κάποιους τ'ς ἀναφέρ' κὶ λέν:
«ἄν εἶνι φίλους νὰ χαρῆ
κὶ ἄν εἶν' οὐχτρος νὰ σκάσ'».

Ἄμα τοῦ γουργουρίζ' σμα πάψ' στοῦ «χαρῆ», εἶνι φίλους ἱκειὸς π' τ'ς ἀναφέρ', ἄμα πάψ' στοῦ «σκάσ'», εἶν' οὐχτρος. Ρτ.

1) φιφίξω κάμνω φι-φί. ὡς ἢ φουτιὰ, κουβεντιάξω, σουρίζω, γουργουρίζω, ὅπως ἀλλαχοῦ τῆς Ἑπείρου λέγεται.